

Lukáš 5,17-26 (2014)

1.

Co je snazší: odpustit, nebo uzdravit? O co jde v první řadě: o odstranění nemoci, nebo o odstranění hříchu? Existuje opravdu nějaký *vztah mezi nemocí a hříchem, mezi odpuštěním a uzdravením*? A existuje-li, potom jaký? Nebo se jedná o dvě rozdílné oblasti, z nichž v té první je kompetentní medicína, a v té druhé theologie, takže nemocný vyhledává nemocniční ordinaci, zatímco hříšník vyhledává kostelní zpovědnici? Před několika desetiletím učinilo tyto otázky aktuálními charismatické hnutí, jde však o otázky staré, odvěké. Naše perikopa je klasický text, který vypovídá o tom, jak je viděl Ježíš a jak se na ně dívala raněcírkvní theologie.

Ježíš spojil uzdravení s odpuštěním, ne, odpuštění s uzdravením, ne, pro Ježíše se jednalo o vpravdě jeden jediný akt: *odpuštění je v důsledku také uzdravením a o uzdravení je uzdravením jen proto, že mu předchází odpuštění*. Evangelista, vědom si významu této problematiky, vsunul doprostřed příběhu polemický rozhovor, *Ježíšův první spor s farizeji a zákoníky, spor o pravomoc odpouštět hříchy*. Kdysi jsme vedli s charismaticky spor o moc uzdravovat, Ježíš vedl s farizeji spor o pravomoc odpouštět hříchy. Ježíš, který odpouští hříchy – to byl pro farizeje nemístná zásah do kompetence Boží; křesťané, kteří uzdravují – to byl pro oficiální theologii nemístní zásah do kompetence lékařů.

Nejprve si ovšem musíme připomenout *dobový názor* na vztah nemoci a hříchu. Antika všeobecně sdílela představu, že nemoc je projevem Boží nemilosti, popřípadě výsledkem působení démonských sil. V židovské verzi byla *trestem za hřích*. To nutně vedlo k tomu, že nemocní lidé byli odsouváni na okraj společenství Izraele, malomocní z něho byli dokonce vylučováni. Ti, kdo jsou mnohem více než my zdraví odkázáni na pomoc druhých, žili a živořili v osamění, opuštění Bohem i lidmi. Přečtěte si někdy ta tvrdá slova o tom, kdo všechno se nesmí ukázat v jeruzalémském chrámě! Snad si o tom můžeme udělat jakous takous představu, pomyslíme-li na prvotní reakci některých ultrakonzervativních církevních kruhů vůči nemocným AIDS.

Kristus přinesl do pohledu na vztah nemoci a hříchu zásadní převrat. Ne že by popřel, že tu vůbec nějaký vztah je. Nemoc patří ke starému věku hříchu. V ráji nemoci nebylo a v novém Jeruzalémě nemoci nebude. Bůh nestvořil člověka nemocného a nepřeje si ho mít nemocného. Dokud však „chodíme v těle“. Půjde s námi i nemoc a budeme potřebovat doktory, lékárny, nemocnice. Nežijeme ovšem jenom ve starém věku, chodíme také v Duchu, v Duchu svatém. Ježíš odmítl vidět ve vztahu hříchu a nemoci přímou závislost, spatřovat v *této* nemoci trest za *tento* hřích. A neřešil otázku „Kdo se tu prohřešil,“ nýbrž jak kterému člověku pomoci, „aby se na něm zjevily skutky Boží“ (Jan 9,2n).

2.

Jednoho dne opět učil (v Kafarnaum?), přítomni byli poprvé i farizeové a zákoníci s širokého okolí. Poněkud dramatickým způsobem – evangelista si prý moc neuměl představit, jak vypadá palestinský dům – dopraví čtyři nosiči střechem před Ježíše ochrnutého člověka. Není právě jasné, jak se na to tvářili lidé, kterým padala ze střechy na hlavu hlína nebo rákos, nebo zda vůbec byli nějací lidé shromážděni i uvnitř domu. Religionisté přišli s výkladem, že střechem měl vyhnáný zlý duch odlétnout navždy pryč. Nemocný leží před Ježíšem a Ježíš „*vidí jejich víru*“, tedy ne víru toho nemocného, nýbrž víru jeho nosičů, a pronese formuli: „*Tvé hříchy jsou ti odpuštěny*.“ Raději než o zástupné víře bych tu mluvil o „*přímlybné víře*“, o víře, která jde – nezávisle na mně – k dobru mým blízkým, která je může „*přivést k Ježíši*“. Shromáždění si pravděpodobně mysleli, že teď Ježíš řekne „*Vstaň a chod*“. On však řekne „*Odpouštějí se ti*“, „*Jsou ti odpuštěny hříchy*“. Možná právě proto, že tu neviděl žádnou víru nemocného nýbrž „*jen*“ víru jeho pomocníkům, začal tím, nejdůležitějším: že přece nepřišel uzdravovat, nýbrž kázat. Vždyť jinak by ten člověk mohl uzdraven odejít, snad by poděkoval, snad zaplatil a šel dál – v povídce ze života by to bylo hodně, v evangeliu by to bylo málo.

Prohlášení „*Tvé hříchy jsou ti odpuštěny*“ nepředchází žádné vyznání „*Mea culpa, mea maxima culpa*“. Nemocný se nezpovídá, nepadá na kolena, nebije v prsa, neříká, co všechno provedl nebo co opomenul učinit. Aniž by řekl „*Vyznávám se*“, slyší proklamaci: „*Tvůj hřích je smazán*.“ „*Už nic tě o Boha nedělí*. To, co tys rozbil, dal Bůh do pořádku – aniž by to s tebou předtím konzultoval.“ Zavedeme-li dnes necírkevního člověka, který potřebuje uzdravující pomoc, do křesťanského shromáždění, budeme svědky téhož: že tu uslyší „*Odpouštějí se ti hříchy*“ ještě dříve, než se ho budeme moci optat, co on či ona na to.

Nevíme, jak Ježíšovo uzdravující slovo zapůsobilo na uzdraveného nemocného. Víme, jak zapůsobilo na přítomné *farizeje a zákoníky*. Jako bomba! „*Co to má znamenat? No to už přestává všechno! Za koho se ten chlap vlastně považuje? Slyšeli jste někdy takové rouhání? Pouze Bůh přece může odpouštět hříchy!*“ Mají pravdu, *pouze Bůh může odpouštět hříchy*. Pasivum „*Odpouštějí se ti*“, „*Jsou ti odpuštěny*“ opisuje se nevyslovené Boží jméno. Nebyla by to dobrá theologie, kdybychom tvrdili: „*Bůh a Pán Ježíš, neřku-li Pán Bůh a pan farář mohou odpouštět hříchy!*“ Řekne-li Ježíš „*Odpouštějí se ti hříchy*“, „*Jsou ti odpuštěny hříchy*“, pak tím říká „*Bůh ti odpouští hříchy*“, „*Bůh ti odpustil hříchy*“ – „*a já ti to na Božím místě, v Božím zastoupení, v Božím pověření zvěstuji*“. Tolik diskutovaná absoluční formule při katolické svátosti smíření, při zpovědi, nechce nic jiného než naznačit, že se jedná o autoritativní, *zplnomocněné sdělení*. (Zde jde ovšem o ještě umocněnou odvozenost, prostředkovanost: Co mají synové od Syna, to má Syn od Otce!) Jako Bůh, který se stal člověkem, *jako Boží mluvící a jednající osoba*, odpouští Ježíš hříchy! Jako takový také vidí do srdce svých protivníků. „*Cože, vždyť ani o mesiáši se neříká, že bude odpouštět hříchy! Jak může říci jen tak, tady, v tomhle baráku, to, co velebněz vyhlašuje při oběti ve svatý čas, svatou hodinu, na svatém místě?*“

„Je snadnější říci ‚Jsou ti odpuštěny tvé hříchy‘, nebo říci ‚Vstaň a chod‘?“ Ano, co je snadnější? Uzdravit, jako uzdravovali někteří proroci a rabíni, jako uzdravovali všichni více či méně zázrační divotvorci a mastičkáři, kteří putovali krajem? *Nebo* si v radikální podobě osvojit tuhle neslýchanou blasfémii, tohle rouhání oproti vyznání Izraele? *Ano*, snadnější je říci něco nezávazného. Něco, o čem se nikdo nemůže přesvědčit, zda je to pravda, plácnout nějaká velká, silná slova. *Ale* pozor: jaká slova? Slovo odpuštění není nějaké lehké slovo, které řekneme jen tak, které nás nic nestojí, které je možno vyřknout a jít dál. Slovo odpuštění je slovo proti viditelné skutečnosti, proti tomu, co máme před očima, a jako také nezůstává bez účinku, nevyznívá naprázdno. *A proto*, „*abyste věděli, že Syn člověka má moc na zemi odpouštět hříchy, řekl ochrnutému: ‚Pravím ti, vstaň, vezmi své lůžko a jdi domů.‘“* „*Abyste věděli,*“ t.zn. toto druhé slovo je menší a z menšího můžete usuzovat na větší, z toho, co je nasnadě, na to, co není hned vidět. Uzdravení je *veřejným stvrzením odpuštění*, průkazem Božího zplnomocnění. S tím, kdo odpouští hříchy a uzdravuje nemoci, je opravdu sám Bůh.

Nejde ovšem jen o potvrzení pro okolostojící. Pro nemocného člověka je rozhodující, že se Ježíšovo odpuštění nevztahuje pouze na zdraví duše a ducha, že zasahuje i sféry zdraví tělesného. Celý člověk byl nemocen, celý člověk byl uzdraven. K dobovému pojetí nemoci ostatně patřilo také vidění člověka v této *psychosomatické jednotě*, kterou pak osvícená staletí považovala za primitivní, aby ji nedávná doba znovuobjevila. Dnes už opět víme, že duševní a duchovní konflikty se mohou negativně projevit na tělesném zdraví člověka. Dnešní lékaři opět oceňují – právě při léčbě těžkých chorob naší tělesné schránky – co znamená dobrá pohoda nebo naděje na uzdravení. A od soudobých teologů zase víme, jak hřích působí na dezintegraci člověka, jeho nalomení, rozlomení. Lidské já, které ztratilo původní centrum, vztah k Božímu ty, se nesoustředěně zmítá v hledání náhradního centra. Hříšník je *dezintegrováný člověk*, který nemůže fungovat zdravě, a spása znamená *reintegraci*, návrat do původní Bohem chtěné a člověkem zničené celistvosti, úplnosti.

Uzdravený vstane, vezme své lůžko a odchází – s chválou Boha na rtech. Za Ježíšovým činem vidí jednat Boha, jemuž náleží všechny chvála. Ježíš si nadále uchovává své inkognito. Co na to řekli zákoníci a farizeové, nevíme. O ostatních tam doslova stojí: „*Viděli jsme dnes paradoxy.*“ (*EIDOMEN PARADOXA SÉMERON*. Vulgata zeslabuje: *Vidimus mirabilia hodie.*) Neslýchané, neuvěřitelné věci nad naše chápání, proti vši naší zkušenosti.

3.

Kdyby Kristus *pouze uzdravoval*, překonával nemoc, pak by jeho smrtí všechno končilo; na další by se už nedostalo. Protože Kristus *také odpouštěl*, přemáhal hřích, proto jeho vzkříšením všechno vlastně teprve začalo. Poslední nepřítel, smrt, nás dostihne zdravé i nemocné. Ale protože nám byly odpuštěny hříchy, nebude patřit vítězství jí, nýbrž Kristu, který nám vydobyl život věčný. Amen.